

ØKONOMISK, SOCIAL OG TERRITORIAL SAMHØRIGHED

Den Europæiske Union har til formål at fremme en overordnet harmonisk udvikling og arbejder derfor på at styrke sin økonomiske, sociale og territoriale samhørighed. EU tilstræber især at mindske forskellene mellem de forskellige regioners udviklingsniveauer. Blandt de berørte områder bliver der lagt særlig vægt på landdistrikter, områder i en industriel overgangsproces og områder, der lider under alvorlige og varige naturbetingede eller demografiske ulemper, bl.a. de meget tyndt befolkede områder mod nord samt ømråder, grænseoverskridende områder og bjergområder.

RETSGRUNDLAG

Artikel 174-178 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF).

BAGGRUND

Samhørighedspolitikken er EU's vigtigste investeringspolitik. Den giver fordele for alle regioner og byer i EU og understøtter økonomisk vækst, jobskabelse, virksomhedernes konkurrenceevne, bæredygtig udvikling og miljøbeskyttelse.

Der har lige fra begyndelsen været store territoriale og demografiske forskelle inden for Det Europæiske Fællesskab (nu Den Europæiske Union), som kan være til hinder for integrationen og udviklingen i Europa. Ved Romtraktaten i 1957 blev der indført solidaritetsmekanismer i form af to fonde: Den Europæiske Socialfond (ESF) og Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget (EUGFL, Udviklingssektionen). Med lanceringen af Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU) i 1975 blev de regionale aspekter indført. I 1994 blev Samhørighedsfonden ligeledes oprettet.

Med den europæiske fælles akt fra 1986 blev økonomisk og social samhørighed et af Det Europæiske Fællesskabs kompetenceområder. I Lissabontraktaten fra 2008 udvidedes EU's samhørighed med en tredje dimension: territorial samhørighed. Disse tre samhørighedsaspekter støttes gennem samhørighedspolitikken og strukturfondene.

MÅL

Et af EU's hovedformål er at styrke sin økonomiske, sociale og territoriale samhørighed. En betydelig del af EU's aktiviteter og budget er rettet mod at mindske forskellene mellem regionerne med særlig vægt på landdistrikter, områder i en industriel

overgangsproces og områder, der lider under alvorlige og varige naturbetingede eller demografiske ulemper.

EU støtter opfyldelsen af disse mål ved hjælp af de europæiske struktur- og investeringsfonde (ESF, EFRU, Samhørighedsfonden, Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL) og Den Europæiske Hav- og Fiskerifond (EHFF)) og gennem andre kilder såsom Den Europæiske Investeringsbank.

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne erstattede i 2014 Udviklingssektionen under Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget. Inden for rammerne af Unionens samhørighedspolitik yder ELFUL støtte til udvikling af landdistrikter og forbedring af landbrugsinfrastruktur.

Den Europæiske Socialfond er Unionens vigtigste instrument til støtte for foranstaltninger, som sigter mod at forebygge og bekæmpe arbejdsløshed, udvikle menneskelige ressourcer og fremme social integration på arbejdsmarkedet. Den finansierer initiativer, der fremmer et højt beskæftigelsesniveau, lige muligheder for mænd og kvinder, bæredygtig udvikling og økonomisk og social samhørighed.

Den Europæiske Fond for Regionaludvikling skal bidrage til at rette op på de største regionale skævheder i EU. Den støtter områder, hvor udviklingen halter bagefter, og omstillingen af industriområder, der er i tilbagegang.

Samhørighedsfonden yder finansielle bidrag til projekter inden for miljø og transeuropæiske net på området for transportinfrastruktur. Kun medlemsstater, hvis bruttonationalindkomst pr. indbygger ligger under 90% af gennemsnittet i EU, kan få støtte fra denne fond.

Følgende principper, der skal sikre, at strukturfondene udnyttes effektivt, skal overholdes:

- organisering af fondene efter mål og områder
- partnerskab mellem Kommissionen, medlemsstaterne og de regionale myndigheder i forbindelse med planlægning, gennemførelse og overvågning af udnyttelsen af fondene
- programmering af bistanden
- additionalitet mellem bidrag fra Den Europæiske Union og de nationale bidrag.

Ved bevillingen af EU-midler til samhørighedspolitikken fokuseres der på to grundlæggende målsætninger:

- investering i vækst og arbejdspladser med henblik på at styrke arbejdsmarkedet og regionale økonomier, og
- europæisk territorielt samarbejde — med støtte til samhørighed i EU gennem samarbejde på grænse-overskridende, tværnationalt og interregionalt niveau.

Siden 1988 er budgettet for Den Europæiske Unions samhørighedspolitik blevet forhøjet betydeligt, og samhørighedspolitikken er — ligesom den fælles landbrugspolitik — nu et af Unionens kvantitativt set vigtigste politikområder. I programmeringsperioden 2014-2020 bevilger EU over 350 mia. EUR til samhørighedspolitikken, dvs. 32,5 % af EU's samlede budget. Midlerne vil blive

anvendt til forskellige aktiviteter som anlæggelse af veje, miljøbeskyttelse, investering i innovative virksomheder, jobskabelse og erhvervsuddannelse. Der vil blive bevilget næsten 200 mia. EUR til EFRU (herunder 10,2 mia. EUR til europæisk territorialt samarbejde og 1,5 mia. EUR som en særbevilling til regionerne i den yderste periferi og tyndt befolkede regioner). Der vil blive afsat over 83 mia. EUR til ESF og 63 mia. EUR til Samhørighedsfonden.

FORSLAG TIL EU'S SAMHØRIGHEDSPOLITIK EFTER 2020

I maj 2018 forelagde Kommissionen forslag til forordninger om EU's samhørighedspolitik efter 2020. Et af de vigtigste mål med denne reform er at forenkle procedurerne og gøre EU's investeringer mere effektive. De elleve tematiske målsætninger fra samhørighedspolitikken for 2014-2020 er blevet erstattet af fem politiske målsætninger for EFRU, ESF+, Samhørighedsfonden og EHFF:

- et mere intelligent Europa — innovativ og intelligent økonomisk omstilling
- et grønnere, kulstoffattigt Europa
- et tættere sammenknyttet Europa — mobilitet og regional IKT-konnektivitet
- et mere socialt Europa — gennemførelse af den europæiske søjle for sociale rettigheder
- et Europa tættere på borgerne — en bæredygtig og integreret udvikling af byer, landdistrikter og kystområder gennem lokale initiativer.

Som reaktion på covid-19-pandemien ændrede Kommissionen sit forslag om at medtage nye instrumenter, der vil forberede Den Europæiske Union på at bekæmpe den forventede økonomiske krise. I juli 2020 nåede Det Europæiske Råd til enighed om sin holdning til det ændrede forslag, ifølge hvilket der skal indledes forhandlinger med Parlamentet.

Kommissionen foreslog at finansiere EU-budgettet gennem en omfattende pakke, der kombinerer den flerårige finansielle ramme (FFR) med en ekstraordinær genopretningsindsats, »Next Generation EU« (næste generation af EU). Samhørighedspolitikken vil blive finansieret dels af den flerårige finansielle ramme, dels af NGEU for nogle programmets vedkommende.

Midlerne til målet om »investeringer i beskæftigelse og vækst« udgør i alt 322,3 mia. EUR og fordeles således:

- a. 202,3 mia. EUR til mindre udviklede regioner
- b. 47,8 mia. EUR til overgangsregioner
- c. 27,2 mia. EUR til mindre udviklede regioner
- d. 42,6 mia. EUR til medlemsstater, der modtager støtte fra Samhørighedsfonden (heraf 10 mia. EUR til Connecting Europe-faciliteten)
- e. 1 928 mio. EUR som supplerende støtte til de regioner i den yderste periferi

- f. 500 mio. EUR til interregionale innovationsinvesteringer.

Midlerne til målet om europæisk territorielt samarbejde (Interreg) udgør i alt 7 950 mio. EUR, som fordeles således:

- a. 5 713 mio. EUR til maritimt og landbaseret grænseoverskridende samarbejde
- b. 1 466 mio. EUR til tværnationalt samarbejde
- c. 500 mio. EUR til tværregionalt samarbejde.
- d. 271 mio. EUR til samarbejdet med regionerne i den yderste periferi
- e. 970 mio. EUR til ETC-komponenten for interregionale innovationsinvesteringer.

I februar 2020 foreslog Kommissionen, at der skulle oprettes en ny fond for retfærdig omstilling, som støtter de områder, der er mest berørt af overgangen til klimaneutralitet, og har til formål at forhindre, at regionale forskelle vokser. Den foreslåede allokering til fonden for retfærdig omstilling er på 17,5 mia. EUR.

I maj 2020 foreslog Kommissionen at oprette ReactEU, et nyt instrument, der skal støtte de vigtigste sektorer i bestræbelserne på at opnå en sund genopretning efter covid-19-krisen. Den foreslåede allokering til ReactEU er på 47,5 mia. EUR.

De foreslåede forordninger er omfattet af den almindelige lovgivningsprocedure, hvor Parlamentet står på lige fod med Rådet. Det betyder, at disse to institutioner skal nå til enighed om reglerne for den fremtidige samhørighedspolitik inden udgangen af 2020.

I april 2019 afsluttede Parlamentet førstebehandlingen af Kommissionens forslag til forordning om fælles bestemmelser, EFRU, Interreg og ESF+. Arbejdet med de nyligt fremlagte forslag til forordning om fonden for retfærdig omstilling og ReactEU er i gang.

EUROPA-PARLAMENTETS ROLLE

Europa-Parlamentet spiller en meget aktiv rolle i styrkelsen af EU's økonomiske, sociale og territoriale samhørighed. Lovgivningen for samhørighedspolitikken og strukturfondene er udarbejdet under den almindelige lovgivningsprocedure, hvor Parlamentet og Rådet har lige stor indflydelse.

Parlamentet har deltaget aktivt i forhandlingerne om en reform af samhørighedspolitikken for perioden 2014-2020. I denne reform fastlægges prioriteringer og instrumenter for de fremtidige EU-foranstaltninger til styrkelse af den økonomiske, sociale og territoriale samhørighed. Parlamentet har på kraftig vis bakket op om forslagene om en bred og effektiv samhørighedspolitik, der også kræver de fornødne finansielle midler.

Marek Kołodziejcki
08/2020

